

appelletur conversio, etiam si desinat esse quantitas, quia, neque ibi relinquitur aliquid commune, circa quod fiat conversio, et quia rationes omnes, quibus supra probatum est corpus Christi non converti in talem materiam, idem probant de quantitate, quia non est major connexio inter actionem, qua producitur materia, et desitionem quantitatis, quam sit inter illam actionem, et desitionem vel absentiam corporis Christi. Tandem, si ratio conversionis aliquid in re ipsa addit creationi, illud est magis miraculosum, quam sola creatio, nec potest probabiliter dici, naturaliter sequi ex priori miraculo; quod autem post alterationem sub illis accidentibus fiat creatio materiae, est maxime connaturale, supposito priori mysterio, et indigentia, quæ ex illo nascitur in rebus ipsis naturalibus ad suas generationes et corruptiones; sicut in generatione hominis naturale est, ut Deus creet animam post sufficientem alterationem in materia disposita. Atque hinc etiam constat, quam sit falsum dicere, materiam congenerari quoad entitatem suam, de qua agimus, nam quoad unionem id dici posset, sicut anima rationalis, quoad unionem dici potest congenerari, non vero secundum se, quod magis patet ex sequente puncto.

9. Adhuc enim inquirendum superest, a quo agente fiat haec materia. Richard. enim, dist. 42, art. 2, quæst. 2, dicit fieri ab agente naturali ex possibilitate materiae, quæ ibi mansit. Quod frivolum valde est, quia illa possiblitas nihil est, nisi potentia objectiva, unde non excludit creationem, quæ non potest fieri ab agente naturali; nam potentia subjectiva repugnat materiae primæ, cum ipsa sit primum subjectum; statimque inquirimus, an haec possiblitas sit substantia, vel accidens; primum esse non potest, tum, quia repugnat mysterio, quod aliqua substantia manserit; tum quia necesse est, ut sit materia, aut forma, aut compositum; si vero est accidens, quomodo potest esse subjectum, ex quo fiat materia? Soto, dist. 10, quæst. 2, art. 6 (et significat etiam Hispalensis supra), dicit, materiam illam comproduci ab agente naturali, idque naturaliter, supposito primo miraculo. Sed, si loquuntur proprie de virtute naturali, dicunt rem plane impossibilem, quia prius miraculum non dedit virtutem naturalem igni, aut simili agenti ad producendum aliquid ex nullo subjecto, cum potius tota necessitas hujus materiae sit, ut possit naturale agens ex subjecto aliquo for-

mam substantiale educere; si autem non loquuntur de virtute connaturali ipsi agenti secundum se, sed potius ipsi mysterio, ita ut ratione illius debitus sit naturali agenti concursus, quo possit materiam producere, hoc gratis et sine fundamento dicitur; nam, licet hic modus agendi non sit impossibilis, tamen necesse est, ut in eo concurrat naturalis causa, solum ut instrumentum Dei, et non qualemcumque, sed creationis, quod omnium difficultissimum esse censetur; hoc autem est magnum miraculum, quod non est fundatum in consecratione, quia non oportet, ut agens creet materiam, etiam si a Deo creanda sit; non est ergo asserendum hoc miraculum sine majori fundamento, ut etiam Sotus fatetur; fit ergo haec actio a solo Deo absque ullo instrumento separato; probabile tamen est, humanitatem Christi ad illam concurrere, ut instrumentum conjunctum; de qua re nonnulla dixi in 1 tomo, ad quæst. 43 D. Thom.

10. Ultimo inquiri potest, quomodo ex hac materia possit naturale agens educere formam, et aliquid generare. Et ratio dubitandi est, quia illa materia de novo creatur a Deo in eodem instanti, in quo fit generatio; agens autem naturale non potest tam subito illam disponere, nec sine dispositione prævia potest naturaliter formam ex illa educere. Propter hanc enim rationem Scotus, quæst. 6, et alii ex citatis auctoribus existimant, agens naturale non concurrens ibi ad generationem substantiale, nec solam materiam primam creari tunc a Deo, sed totam substantiam compositam, cui debita sunt illa accidentia. Sed immerito ita opinantur. Juxta nostram ergo sententiam, qua credimus, manere eamdem quantitatem in genito et corrupto, dicendum est, præter actionem creativam materiae, de qua jam diximus, duas alias hic esse considerandas actiones. Una est, qua species sacramentales, sive quantitas panis praexistens unitur materiae; hic enim est novus effectus realis, qui speciem causalitatem requirit; potest autem intelligi fieri altero e duobus modis: prior est per naturalem resultantiam ex intrinseca natura ipsius materiae et quantitatis, nam cum in illo instanti desinat ibi esse corpus Christi, consequenter desinit esse in quantitate modus ille per se existendi, quem habebat separata, et aliunde materia prima in eodem instanti fit per creationem intime præsens tali quantitati, et ideo ablato jam omni impedimento, ex naturali propensione et inclinatione, quam ad invicem

habent, propria virtute copulantur et uniuertur, et hic modus subtilis est et probabilis. Alter vero modus facilior est, ut a Deo speciali actione uniantur, nam actio pure unitiva, et non eductiva quantitatis de potentia materiae, non est naturalis, unde non potest resultare ex sola natura materiae et quantitatis; neque ab aliquo agente naturali fieri; si vero (ut probabile est) actio unitiva, quæ ibi intervenit, est ejusdem rationis cum eductiva, seu cum illa, qua naturaliter conservatur quantitas in materia, illa non potest esse a quantitate, quia respectu illius non supponitur prius natura existens; neque etiam esse potest ab aliquo extrinseco agente naturali, quia præsupponitur alteratio ejus, et quia juxta hanc opinionem, quam prosequimur, quantitas naturaliter solum fit per concreationem cum materia, et similiter conservatur; fit ergo prædicta unio per actionem Dei, quæ, supposito mysterio, dici potest naturalis, quia debetur materiae sic creatæ sub illa quantitate; sicut deberetur illi concreatio quantitatis, si non supponeretur quantitas existens. Altera actio, quæ hic intervenit, est eductio formæ substantialis rei genitæ, v. gr., vermis, aut unio animæ rationalis in nutritione hominis, et hec naturali virtute fit ab agente naturali, quod est facillimum, suppositis quæ diximus; nam, facta unione quantitatis ad illam materiam, manet etiam disposita per qualitates, quæ in illa inhærent, et, media quantitate, illi conjunctæ manent, et ab eodem agente introductæ fuerant, et ideo nullum est impedimentum, quominus idem agens suam formam introducat. Atque idem facile defendi potest, juxta opinionem asserentem, fieri resolutionem usque ad materiam primam, juxta quam consequenter dicendum est, in opni naturali corruptione et generatione manere materiam primam spoliatam quantitate et qualitatibus omnibus, quæ immediate ante illud instans in illa præcesserunt, et nihilominus dicitur manere disposita, ut agens hanc formam in illa introducat, vel positive per habitudinem nescio quæ ad totam alterationem præcedentem, et dispositiones, quæ immediate antea antecesserunt, vel negative, quia per hoc, quod manet non repugnans, neque indisposita, agens potens est ad agendum in illa, quantum potest in uno instanti, et consequenter ad introducendam formam substantialiem cum ultima dispositione ejus. Ad eundem autem modum loquendum est in hoc mysterio juxta

hanc sententiam, vel quod Deus introducit materiam, ubi præfuit quantitas, cum eadem signillatione et habitudine, ac si illa quantitas toto tempore antecedente inhaesisset materiae, vel certe creari tunc materiam nudam et non repugnantem, in quam proinde operatur agens tota virtute formam substantialiem introducendo.

SECTIO IV.

Utrum species sacramentales possint misceri, et an tunc desinat ibi sanguis Christi.

1. Hæc quæstio proponitur propter difficultatem doctrinam D. Thom., in art. 8, et melius faciliusque explicabitur in speciebus vini; nam regulariter solum illæ possunt proprie misceri, eo quod liquidæ sint. Duplicit autem solent liquores misceri, primo imperfecte per divisionem in minutissimas partes, earumque localem interpositionem, et nonnullam alterationem mutuam, quæ ad substantialiem corruptionem non perveniat. Secundo fieri potest cum transmutatione substantiali, vel unius miscibilium in alterum, quod prædominatur, quæ potius est corruptio unius et generatio, vel adgeneratio, seu accretio alterius, quam mistio; vel cum transmutatione utriusque in unum tertium, si debita proportione misceantur, et hanc vocavit propriam misionem Arist., 1 de Gener., text. 88, et lib. 2, text. 48.

2. Secundo suppono, inter liquores ejusdem speciei solum posse fieri imperfectam misionem, quia unus non potest corrumperre alium substantialiter, nec per divisionem in minimas particulas, nec per nimiam alterationem. Prior pars probatur, vel quia in his rebus homogeneis non datur minimum, vel certe, quia licet detur minimum existens, non autem inexistens; in præsente autem, quavis divisio fiat in minutissimas partes, illæ non manent per se separatæ, sed statim uniuntur aliis partibus ejusdem speciei, cum quibus miscentur, ut patet, cum una aqua alteri infunditur; nam quomodocumque partes sese dividant, et interponant, nulla fit corruptio; nam eadem facilitate, qua dividuntur, uniuntur. Posterior autem pars de alteratione patet, quia nulla res corrumpit alteram suæ speciei, ut in alia specie aliam producat, cum omne agens tendat ad producendum sibi simile; neque etiam corrumpit illam, ut in eadem specie producat aliud individuum, quia agens non intendit individualem similitudi-

nem, quam consequi non potest, sed specifiam, quæ jam præsupponebatur. Dices, hoc solum procedere, quando res sunt similes in substantia et accidentibus, ut sunt duo vina alba, non vero quando, licet sint similia in substantia, sunt dissimilia in accidentibus, ut sunt vinum album et rubrum; tunc enim videtur posse vinum, aliud corrumpere, ut producat aliud sibi simile, non tantum in substantia, sed etiam in accidentibus. Sed hoc non videtur recte dici, nam cum tota dissimilitudo tunc sit in accidentibus, satis erit, quod possit unum accidentaliter aliud immutare, ut illud sibi reddat omnino simile, quæ immutatio ad alterius substantialem corruptionem non erit sufficiens, quia cum substantiae sint omnino similes et homogeneæ, accidentia unius sufficiunt ad conservandam formam substantialem alterius, et e converso, de quo latius in philosophia, ex cujus principiis, adjunctis Theologicis supra positis, præsens quaestio definienda est.

3. *Species vini consecrati possunt misceri vino ejusdem speciei, et tunc non desinit sanguis sub eis.* — Omissis ergo opinionibus, dico primo: species vini consecrati possunt misceri cum alio liquore ejusdem vel alterius specie tantum imperfecte, et tunc non desinit sub eis esse sanguis Christi. Probatur prima pars experientia, et ratione, quia hæc species sunt facile divisibiles, et penetrabiles, et quia eis fieri potest, quicquid ex vino fiebat, quia ita se gerit quantitas affecta illis accidentibus, ac si esset substantia, et ideo nihil obstat, quod secundum Aristotelem accidens non possit misceri substantiæ, quia tunc non miscetur quantitas per modum accidentis, sed per modum substantiæ, tanquam per se existens; et hinc patet secunda pars, quia semper hæc mistio in principio pro aliquo tempore est imperfecta, quando alteratio non potuit usque ad corruptionem substantialem perducere. Et inde etiam concluditur pars ultima, nam quamdiu alteratio non est tanta, quæ ad corruptionem vini sufficiat, manet ibi sanguis Christi, ut supra probatum est; sed quamdiu mistio est imperfecta, alteratio est hujusmodi; ergo manet ibi sanguis Christi. Dices: ergo miscetur sanguis Christi alteri liquori. Respondetur, proprie loquendo non misceri, ut hic dicit D. Thom., art. 8, ad 2, quia mistio non tantum dicit mutationem localem, sed etiam divisionem, interpositionem, et alterationem partium, quæ non fiunt in corpore Christi; unde, si alicubi

reperiatur illa locutio, est metaphorica, et per extrinsecam quamdam denominationem; sicut dicitur frangi corpus Christi, juxta supra dicta disput. 48, sect. 4.

4. *Si species vini consecratæ perfecte misceantur cum liquore specie distincto, non manet ibi sanguis Christi.* — Dubium. — Solutio. — Dico secundo: species consecratæ perfecte misceri possunt cum liquore specie distincto, et tunc non manet sub eis sanguis Christi. Ita D. Thom., dicto art. 8, et in 4, dist. 42, ubi Durand., quæst. 3; Palud., quæst. 5; Richard., art. 4, quæst. 4; Capreol., dist. 43, quæst. 4, ad argumenta contra secundam conclusionem; et prior pars constat ex dictis, quia facta mistione imperfecta cum liquore specie distincto, potest tanta alteratio fieri in speciebus consecratis, quanta sufficeret ad vinum corrumpendum, et alias rem generandam, juxta dicta sectione præcedente; ergo tunc fiet generatio seu mistio perfecta. Et inde etiam concluditur ultima pars, quia jam tunc non mansisset ibi substantia vini; ergo nec manet sanguis Christi. Rogabis, quid fiet, si in hujusmodi mistione cum liquore specie distincto (v. gr., cum aqua), virtus activa specierum sacramentalium prædominetur, et aquam corrumpat. Dicunt aliqui totam illam manere consecratam et conversam in species vini, quia si in principio ante consecrationem facta fuisset illa alteratio, postea, per verba, tota illa materia consecraretur; ergo idem postea fiet virtute prioris consecrationis, sicut, si pars aquæ non benedictæ cum alia benedicta misceatur, tota manet benedicta, cap. Quod in dubiis, de Consecr. Eccel. vel altaris. Nihilominus dicendum est, tunc quidem ex illa particula extranea, quæ miscetur, generari vinum, juxta dicta in prima sectione hujus disputationis; sub illius tamen accidentibus, non esse sanguinem Christi, quia præcedentia verba consecrationis tantum potuerunt consecrare materiam sibi præsentem; hæc autem materia, nec tunc erat præsens, imo neque erat materia, quia non erat vinum; species autem consecratæ non possunt postea alias species consecrare, quia non est eis data hæc vis, sed tantum verbis consecrationis. Neque est simile de aqua benedicta; quia ejus consecratio solum est per quamdam extrinsecam denominationem ab Ecclesia institutam, quæ voluit, eam extendi et ad partes postea admistas, seu voluit eam fieri solum per contactum seu admisionem cum alia aqua benedicta, hæc autem conse-

cratio fit per realem transmutationem, et supernaturalem actionem, ad quam efficiendam solis verbis virtus et efficacia data est.

5. *Sub speciebus consecratis mistis vino non consecrato manet sanguis Christi.* — Dico tertio: quando species consecratæ miscentur vino non consecrato, sub eis semper manet sanguis Christi. Est communis sententia, quam tenent Durand., Richard., et Palud., paulo antea citati; Scot., dist. 12, quæst. 4; Bonav., art. 4, quæst. 2; et significat Alens., part. 40, memb. 2, art. 3; et Innocent., lib. 4 de hoc myster., cap. 32; et idem in re sentiunt recentiores Thomistæ, Soto, Ledesma hic; et Victor., in Sum., num. 64; et colligitur ex cap. Cum Marthæ, de Celebrat. Missar., ubi in § Quæsivisti, dicitur, si post calicis consecrationem aliud vinum mittatur in calicem, non transire in sanguinem, sed commixtum manere cum speciebus consecratis. Supponit vero hæc conclusio, omnia vina ejusdem speciei, et ea, quæ sunt ejusdem speciei, non substantialiter, sed accidentaliter tantum transmutari, et consequenter tantum posse inter se imperfecte misceri; unde concluditur ratio, nam species consecratæ tantum imperfecte miscentur vino non consecrato, quia non magis alterantur, quam si ibi esset substantia vini; sed quamdiu mistio est imperfecta, ibi manet sanguis Christi, ut dictum est in prima conclusione, quia ibi etiam maneret substantia vini; ergo, quandocumque fit mistio inter species consecratis, et aliud vinum, non amittitur consecratio, etiam si minima quantitas majori misceatur, et longo tempore duret. Sed obstat auctoritas D. Thom. qui contrarium docere videtur hic, et in 4, dist. 42, art. 2, quæstiunc. 1, et Quodlib. 40, art. 3. Exponi tamen potest, primo, quod tantum loquatur de vinis distinctæ qualitatibus, inter quæ est alteratio. Sed revera D. Thom. absolute loquitur, et non fundatur in ratione alterationis, sed solum quia per divisionem fit distinctum individuum, et ideo dicit desinere ibi esse Christum. Quæ ratio æque procedit in vinis ejusdem qualitatibus; imo etiam procedit in divisione hostiæ, vel calicis, quia etiam tunc fiunt duo individua, et ita non manebit Christus sub partibus divisis, quod est contra fidem. Sicut ergo hic dicuntur fieri plura individua quoad terminos quantitatis, non tamen quoad substantiam, quæ eadem manet sub eis divisa, quæ erat sub conjunctis, et ideo sub utrisque manet Christus, ita dicendum est de mistione

specierum. Adde etiam in vinis distinctæ qualitatibus non esse veram illam sententiam, quia, ut dixi, non fit inter ea alteratio usque ad corruptionem substantialem. Aliter ergo Victoria et Soto dicunt, sententiam D. Thomæ intelligi, quando species consecratæ per missionem dividuntur in partes minores minimis. Sed hoc etiam rejectum est, quia illæ partes minores non manerent per se separatae, sed unitæ alteri vino, cum quo miscentur; ergo sub eis conservaretur vinum; ergo sanguis Christi. Respondent alii, posse vinum, cui miscentur species, esse adeo crassum, ut non possint species divisæ statim illi continuari, et in hoc casu loqui D. Thom. Sed hoc est plane voluntarium, et præterea recte Soto notavit, in eo casu, si non potest fieri continuatio, multo minus posse fieri tantam divisionem specierum, quæ ad corruptionem sufficiat, præsertim quia hæc omnia supponunt opinionem valde incertam, quod vinum terminetur ad minimum. Quocirca nullam expositionem, quæ mihi satisfaciat, invenio, nec ratio ejus quicquam convincit, ut probatum est; ratio autem conclusionis videtur convincens, et ideo hæc opinio magis probatur.

6. *Sed quæreres, quid fiet de illo vino non consecrato.* Finge enim in magno dolio vini non consecrati apponi paucam quantitatem specierum consecratarum. Aliqui affirman, illud existimandum et habendum, ut vinum commune. Ita sentiunt Paludan., Soto. Sed mihi certe non probatur, quia est contra reverentiam debitam speciebus consecratis; et ideo existimo, separandum, et ad sacros usus reservandum, quia, ut Richardus dixit, totum manet quodammodo benedictum, ratione contactus; et licet non fiat contactus in omnibus et singulis partibus, tamen propter periculum et dubium prædicta diligentia adhibenda est.

QUÆSTIO LXXVIII.

DE FORMA SACRAMENTI EUCHARISTIÆ, IN SEX ARTICULOS DIVISA.

Deinde considerandum est de forma hujus sacramenti.

Et circa hoc quæruntur sex.

1. *Quæ sit forma hujus sacramenti.*
2. *Utrum sit conveniens forma consecrationis panis.*

3. Utrum sit conveniens forma consecratio-
nis sanguinis.
4. De virtute utriusque formæ.
5. De virtute locutionis.
6. De comparatione unius formæ ad aliam.

ARTICULUS I.

Utrum hæc sit forma hujus sacramenti: Hoc est corpus meum, et: Hic est calix sanguinis mei (4, dist. 8, quæst. 2, art. 2 et 3).

1. Ad primum sic proceditur. Videtur, quod hæc non sit forma hujus sacramenti: Hoc est corpus meum; et: Hic est calix sanguinis mei. Illa enim verba videntur pertinere ad formam hujus sacramenti, quibus Christus corpus suum et sanguinem consecravit. Sed Christus antea benedixit panem acceptum, et postea dixit: Accipite et comedite, hoc est corpus meum, ut habetur Matth. 26, et similiter fecit de calice. Ergo prædicta verba non sunt forma hujus sacramenti.

2. Præterea, Euseb. Emissen. dicit (refertur de Consecr. d. 2, c. Quia corpus assumptum), quod invisibilis sacerdos creaturas in suum corpus convertit, dicens: Accipite et comedite, hoc est corpus meum. Ergo totum hoc videtur pertinere ad formam hujus sacramenti. Et eadem ratio est de verbis pertinentibus ad sanguinem.

3. Præterea, in forma baptismi exprimitur persona ministri et actus ejus, cum dicitur: Ego te baptizo. Sed in præmissis verbis nulla fit mentio de persona ministri, nec de actu ejus. Ergo non est conveniens forma sacramenti.

4. Præterea, forma sacramenti sufficit ad perfectionem sacramenti, unde sacramentum baptismi quandoque perfici potest solis verbis formæ prolati, omnibus aliis prætermis. Si ergo prædicta verba (in argum. 1 posita), sunt forma hujus sacramenti, videtur, quod aliquando possit hoc sacramentum perfici his solis verbis prolati et omnibus aliis prætermis, quæ in missa dicuntur. Quod tamen videtur esse falsum, quia ubi verba alia prætermittentur, prædicta verba (ibidem), acciperentur ex persona sacerdotis proferentis, in cuius corpus et sanguinem panis et vinum non convertuntur. Non ergo prædicta verba sunt forma hujus sacramenti.

Sed contra est, quod Ambros. dicit in lib. 4 de Sacramentis (c. 4, paulo a princ., tom. 4): Consecratio fit verbis et sermonibus Domini

Jesu; nam per reliqua omnia, quæ dicuntur, laus Deo defertur, oratione petitur pro populo, pro regibus, pro cæteris. Ubi autem venit, ut conficiatur venerabile sacramentum, jam non suis sermonibus sacerdos utitur, sed utitur sermonibus Christi. Ergo sermo Christi hoc conficit sacramentum.

Respondet dicendum, quod hoc sacramentum ab aliis sacramentis differt in duobus: primo quidem, quantum ad hoc, quod hoc sacramentum perficitur in consecratione materiæ; alia vero sacramenta perficiuntur in usu materiæ consecratæ. Secundo, quia in aliis sacramentis consecratio materiæ consistit solum in quadam benedictione, ex qua materia consecrata accipit instrumentaliter quamdam spiritualem virtutem, quæ per ministrum, qui est instrumentum animatum, potest ad instrumenta inanimata procedere. Sed in hoc sacramento consecratio materiæ consistit in quadam miraculosa conversione substantie, quæ a solo Deo perfici potest. Unde minister in hoc sacramento perficiendo non habet alium actum, nisi prolationem verborum. Et quia forma debet esse conveniens rei, ideo forma hujus sacramenti differt a formis aliorum sacramentorum in duobus: primo quidem, quia forma aliorum sacramentorum important usum materiæ, puta baptizationem, vel consignationem; sed forma hujus sacramenti importat solum consecrationem materiæ, quæ in transubstantiatione consistit, puta, cum dicitur: Hoc est corpus meum, vel: Hic est calix sanguinis mei. Secundo, quia formæ aliorum sacramentorum proferuntur ex persona ministri, sive per modum exercentis actum; sicut cum dicitur: Ego te baptizo, vel: Ego te confirmo; sive per modum imperantis, sicut in sacramento Ordinis dicitur: Accipe potestatem, etc., sive per modum deprecantis, sicut cum in sacramento extrema unctionis dicitur: Per istam unctionem, et nostram intercessionem, etc. Sed forma hujus sacramenti proferatur, quasi ex persona ipsius Christi loquentis, ut detur intelligi, quod minister in perfectione hujus sacramenti nihil agit, nisi quod profert verba Christi.

Ad 1 ergo dicendum, quod circa hoc est multiplex opinio. Quidam enim dixerunt, quod Christus, qui habebat potestatem excellentiæ in sacramentis, absque omni forma verborum hoc sacramentum perficit et postea verba protulit, sub quibus alii postmodum consecrarent. Quod videntur sonare verba Innocentii III dicens (habetur in 1. 4 de Saero altaris mysterio, c. 6, circa fin.): Sane

dici potest, quod Christus virtute divina conficit, et postea formam expressit, sub qua posteri benedicent. Sed contra hoc expresse sunt verba Evangelii, in quibus dicitur, quod Christus benedixit, quæ quidem benedictio aliquibus verbis facta est. Unde prædicta verba Innocentii sunt opinative magis dicta, quam determinativa. Quidam autem dixerunt, quod benedictio illa facta est quibusdam aliis verbis, nobis ignotis. Sed nec hoc stare potest, quia benedictio consecrationis nunc perficitur per recitationem eorum, que facta sunt. Unde si tunc per hæc verba non est facta consecratio, nec modo fieret. Et ideo alii dixerunt, quod illa benedictio eisdem etiam verbis facta est, quibus modo fit, sed Christus ea bis protulit, primo quidem secrete ad consecrandum, secundo manifeste ad instruendum. Sed nec hoc stare potest, quia sacerdos consecrat, proferens hec verba non ut a Christo in occulta benedictione dicta, sed ut publice prolati. Unde, cum non habeant vim hujusmodi verba, nisi ex Christi prolatione, videtur, quod etiam Christus manifeste ea proferens consecraverit. Et ideo alii dixerunt, quod Evangelistæ non semper eundem ordinem in recitando servaverunt, quo res sunt gestæ, ut patet per Augustin., in lib. 2 de Consensu Evangel. (colligitur ex cap. 30, et 31, et 44, tom. 4). Unde intelligendum est, ordinem rei gestæ sic exprimi posse: Accipiens panem benedixit, dicens: Hoc est corpus meum, et deinde fregit et dedit discipulis suis. Sed idem sensus haberi potest, etiam verbis Evangelii non mutatis, nam hoc participium, dicens, concomitantiam quamdam importat verborum prolatorum ad ea, quæ præcedunt. Non autem oportet, quod hæc concomitantia intelligatur solum respectu ultimi verbi prolati, quasi Christus tunc ista verba protulerit, quando dedit discipulis suis. Sed potest intelligi concomitantia respectu totius præcedentis, ut sit sensus: Dum benediceret, frangeret et daret discipulis suis, hæc verba dicit: Accipite, etc.

Ad 2, dicendum, quod in his verbis: Accipite et comedite, intelligitur usus materiæ consecratæ, qui non est de necessitate hujus sacramenti, ut supra habitum est (quæst. 74, art. 7), et ideo nec verba sunt de substantia formæ. Quia tamen ad quamdam perfectionem sacramenti pertinet materiæ consecratæ usus (sicut operatio non est prima, sed secunda perfectio rei), ideo per omnia ista verba exprimitur tota perfectio hujus sacramenti. Et hoc modo Eusebius intellexit (loco citato in arg.)

COMMENTARIUS.

1. Conclusio D. Thomæ, formam Eucharistiæ materiæ consecrationem significare. — Disputatur D. Thom. de forma Eucharistiæ, ex generica convenientia sacramentorum supponit, hoc sacramentum habere formam; ex differentia vero inter hoc sacramentum et reliqua, propriam ejus formæ rationem colligit. Dicit ergo primo, formam hujus sacramenti debuisse materiæ consecrationem significare. Probatur, quia forma ordinatur ad complendum et constituendum sacramentum; sed hoc sacramentum perficitur in consecratione materiæ; ergo debuit forma hanc consecrationem significare. Unaquæque enim forma debet significare quod facit; in quo differt hæc forma a formis reliquorum sacramentorum; nam alia in usu consistunt; unde illorum formæ non consecrationem materiæ significant, sed usum, nec confectionem materiæ, sed effectum aliquem, qui fit in suscipiente, ut in pœnitentia: Ego te absolvo; in Ordine: Accipite potestatem, etc.; in ma-

trimonio: *Accipio te in meum, vel in meam;* in aliis enim tribus apertum est formam significare usum materiæ. Respondeatur, hoc ipsum in prædictis etiam materiæ quodammodo reperiri, nam, cum in penitentia materia remota sunt peccata, proxima vero, confessio peccatorum, quæ est veluti quædam judicialis confessio, proprius illius usus esse videtur, ut juxta ipsius qualitatem et merita, condemnatur reus, vel absolvatur; et hoc illa forma significat. Et in sacramento Ordinis interior potestas datur per aliquod signum, seu instrumentum potestatis exterius exhibitum; et hoc totum significant verba formæ; unde usum materiæ significant, qui in illo sacramento est traditio, seu contactus talis instrumenti. Denique in matrimonio, cum materia sit mutua traditio corporum, et forma significet acceptiōnem illius traditionis, significat usum materiæ, qualis in talem materiam cadere potest.

2. *Formam Eucharistie proferri a sacerdote in persona Christi, non sic in aliis sacramentis ex opinione S. Thom.* — *Objectio.* — *Solutio.* — Addit deinde D. Thom. in aliis sacramentis formam proferri in persona ministri exercitentis aliquem actum; in hoc vero formam proferri in persona Christi, ut significetur, in hoc sacramento ministrum nihil agere nisi verba Christi proferre. Quæ differentia explicata difficultis est: primo, quia in aliis etiam sacramentis minister profert formam in persona Christi; ut enim inquit August. super Joan.: *Cum Petrus baptizat, Christus est, qui baptizat;* et similiter, quando sacerdos absolvit, in persona Christi absolvit. Secunda ratio difficultatis est: nam sicut in aliis sacramentis minister profert verba a Christo instituta et prolata, et per illa efficit effectum verborum, ita in hoc sacramento; ergo nulla est differentia, nam, quod in aliis sacramentis minister non solum proferat formam, sed etiam applicet materiam, et impertinens est ad hanc differentiam, et non universale, cum hoc in penitentia non servetur. Respondeatur ad priorem partem, duplum posse aliquem loqui in persona alterius: primo, ut ministrum ejus, ad operandum potestate ab ipso data, ita ut ratione hujus potestatis verba de ipsa persona ministri veritatem habeant; et hoc modo loquitur minister aliorum sacramentorum in persona Christi, non excludendo propriam, ut cum dicit: *Ego te baptizo, Ego te abservo.* Secundo, loquitur aliquis in persona alterius præcise, ut repræ-

sentans illum, ita ut tota veritas verborum non ad personam ministri, sed ejus, in cuius persona loquitur, referenda sit; sic enim aiebat Angelus in persona Dei: *Ego sum Deus;* et hoc modo loquitur minister hujus sacramenti in persona Christi, cum dicit: *Hoc est corpus meum.* Quæ doctrina supponit, ministrum non tantum materialiter, sed formaliter etiam proferre illa verba, quod infra disputandum est. Hinc ad alteram partem difficultatis respondeatur; verum est enim, in modo instrumentaliter operandi non esse differentiam inter ministrum hujus sacramenti et aliorum, ut probat objectio. Differentia ergo intenta a D. Thom. est, quod in sacramento minister ita profert verba, quæ Christus protulit, ut illud ipsum tantum significet, quod Christus significavit; in aliis vero profert verba tanquam propria, significans actionem propriam, quam ipse exercet. Quæ differentia supponit aliam, nam hic intervenit specialis actio circa materiam, quæ licet sit a ministro, ut instrumento, principaliter tamen est a Deo, juxta doctrinam D. Thom. infra, art. 4, ad 4; in aliis vero sacramentis, si quæ est actio ministri circa materiam, ab illo est, ut a principali agente, quia solum est actio quædam exterior; et quia verba ministri significant hanc actionem, ideo non tantum loquitur minister, ut proferens verba Christi, sed etiam in propria persona, ut significans actionem propriam.

3. Ex tota hac doctrina conclusio a D. Thom. intenta esse videtur, formam hujus sacramenti ita debuisse significare consecrationem materiæ, ut in persona Christi proferatur et verificetur; utrumque autem fit illis verbis: *Hoc est corpus meum,* etc. Et ideo est hæc convenientissima forma.

DISPUTATIO LVIII.

DE FORMA SACRAMENTI EUCHARISTIE IN COMMUNI.

Disputat. 20 de Eucharist. — In hoc sacramento sicut est duplex materia, ita et est duplex forma partialis; ideo sicut disputantes de materia, prius quæ communia sunt utrique parti, postea unicuique propria, tractavimus, ita nunc agentes de forma, eamdem methodum observabimus. Dicemus ergo primo de hac forma in communi, deinde de forma panis, postea de forma calicis.

SECTIO I.

Quibus verbis Christus Dominus consecrari.

4. *Prima sententia.* — Quoniam veritas hujus formæ ex facto Christi Domini potissimum sumenda est, ideo a quaestione hac disputationem istam exordimur, quam attigit D. Thom. hic, in solutione ad 4, ubi tres de illa sententias refert. Prima negat, Christum consecrassæ aliquibus verbis, sed sola voluntate et tactu, vel alio signo externo, prout voluit, utens sua excellentiæ potestate. Ita Innocent., lib. 4 de hoc mysterio, cap. 6. Idem Innocent. et Archidiac., in c. Qui scelerate, de Consecr., d. 2; Guil. Durand., in Ration., lib. 4, c. 44, num. 45; citantur etiam Gotfred. Mayronius et alii; Erasm., annot. in cap. 44 Marci, et 4 ad Cor. 44; Catherin., opusc. de hac re in Concil. Trident. edito. Quam sententiam censem probabilem Gabr., lect. 36 et 48 in can.; Armach., lib. 9 de quest. Armen., cap. 5; Petrus Aliac., in 4, quest. 5, qui falso illam tribuit Scoto. Fundamentum hujus sententiae fuisse videtur, quia quando Christus protulit illa verba, jam consecraverat, ut patet ex contextu Evangelistarum: *Accipit Jesus panem, benedixit, frexit, deditque discipulis suis dicens: Accipite et manducate, hoc est corpus meum;* ergo prius benedixit, quam consecraverit; sed illa benedictio ex communis sententia fuit consecratio: ergo. Quod argumentum maxime urget in contextu Marci, ubi prius dicitur, Apostolos bibisse sanguinem, quam Christus dixerit illa verba: *Hic est sanguis meus.* Et confirmari solet, quia hæc verba: *Hoc est corpus meum,* ut vera sint, supponunt consecrationem factam, tum quia Christus premisit: *Accipite et comedite,* quæ verba supponunt jam habuisse in manibus cibum, quem ad comedendum dabat; tum quia si jam non fuisset factum ex pane corpus, sed efficiendum esset per verba, non dixisset Christus: *Hoc est,* sed *Hoc sit corpus meum.* Maxime cum alias pronomen illud *Hoc,* nihil posset significare, de quo vere diceretur, esse corpus Christi. Quod si dicas, idem argumentum fieri posse in consecratione, quæ nunc fit a sacerdote, respondet Innocentius, non esse eamdem rationem, quia nunc profertur recipiente tantum et materialiter.

2. *Secunda sententia.* — Secunda opinio convenit cum præcedente, dum negat, Christum prædictis verbis consecrassæ; differt tamen, quia affirmat consecrassæ aliis. Fundamen-

tum esse potest, quia prima opinio non probavit, Christum sine ulla verbis consecrassæ, sed tantum non consecrassæ illis: *Hoc est,* etc. Aliunde, vero, ut argumentatur D. Thom. verbum illud, *benedixit,* ex propria significacione requirit, ut benedictio aliquibus verbis fiat; fuit autem illa benedictio consecratio, ut dictum est. Confirmatur ex Justino, Apol. 2, in fine, ubi prius dicit consecrationem fieri per verbum precationis et gratiarum actionis; postea vero subdit Christum Dominum, sumpto pane actisque gratiis, dixisse: *Hoc est corpus meum;* sentit ergo prius aliis verbis consecrassæ.

3. *Tertia sententia.* — Tertia sententia est, Christum consecrassæ illis verbis: *Hoc est corpus meum,* ita tamen, ut bis ea protulerit, semel secreto, antequam panem acciperet, dareque discipulis, iterum publice, ut Evangelista refert. Unde fit, juxta hanc sententiam, non consecrassæ Christum illis verbis, prout ab ipso prolatæ sunt, quando ab Evangelistis referuntur. Et in hoc convenit hæc sententia cum præcedentibus, propter primum fundamentum primæ sententiae; differt tamen a prima, et convenit cum secunda, dum dicit, Christum aliquibus verbis consecrassæ, propter ipsius secunda sententiae fundamentum; sed differt ab hac secunda, quia affirmsat Christum non aliis verbis, sed eisdem consecrassæ. Et quidem, quod ad hoc attinet, fundamentum hujus sententiae esse potest, vel quia nulla alia verba possunt esse commendatoria; vel quia alia sine ullo, aut Scripturæ, aut rationis fundamento, fingerentur; vel denique, quia oportuit, ut ea forma Christus uteretur, quam erat Ecclesiæ traditus. Unde, quando dixit Apostolis: *Hoc est corpus meum,* ac postea: *Hoc facite in meam commemorationem,* illis manifestavit et quod ipse fecerat, et quod illos facturos statuerat.

4. *Christus consecravit semel proferendo verba, Hoc est corpus meum.* — Dicendum est tamen, Christum consecrassæ prædictis verbis semel prolati, prout ab Evangelistis referruntur. Hæc ita certa est meo iudicio, ut contraria non possit absque temeritate defendi; est communis Theologorum, cum D. Thom. hic, et Magistro, dist. 8, quos latius referam sectione sequente. Eamdem docent omnes expositores Evangeliorum, quique hoc tempore contra Lutheranos scribunt. Probatur primo auctoritate Ecclesiæ, quæ in canone Missæ, in verbis illis: *Qui pridie, quam pateretur, accepit panem in sanctas ac venerabiles manus suas,*